

KOLLÉGIUM

SZAKMAI - MÓDSZERTANI, INFORMÁCIÓS FOLYÓIRAT

A tartalomból:

Tessedik Sámuel-díj

Pedagógiai program

Igazgatói értekezéslet

**XIII.
évfolyam
2003.
4-6.szám**

**A KECSKEMÉTI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM
DIÁKOTTHONA (INTERNÁTUSA)**

Beszélgetés

Dr. Lévai Zoltán okleveles gépész- és hadmérnök, akadémiai doktor, professzor emirátus, egykori népi kollégistával

Atavaszi „nagy” kollégista találkozó alkalmával a véletlen úgy hozta, hogy a Zsombolyai utcai „székházunk” nagytermében egy fürge mozgású, érces hangú, őszülő szakállú – általam korábban nem ismert – egykori kollégista mellett foglaltam helyet. Természetesen hamarosan a daliás időkről kezdtünk beszélgetni és a megváltozott körülményekről. Hamarosan kiderült, hogy sok a közös ismerősünk, hasonlóan vélekedünk számos jelenségről, az is gyorsan kiderült, hogy Lévai professzor a fiam tanára, nevelője volt a Budapesti Műszaki Egyetemen.

Az órákig folytatódott emlékezést, beszélgetést, borozgatást, éneklést követően került sor az interjú elkészítésére, megismervén, hogy Lévai Zoltán nem egyszerűen kollégista volt, de pedagógiai munkájában a népi kollégiumi tapasztalatokat hasznosítani kívánta, sőt a népi kollégiumi mozgalom újbóli megszerzését is szorgalmazta.

Lévai Zoltán a Budapesti Műszaki Egyetemet 1952-ben végezte, dolgozott tudományos kutatóintézetekben, vállalatnál konstruktörként, a Szovjetunióban volt aspiráns, de hosszú munkás életének zömét a Budapesti Műszaki Egyetem közlekedésmérnöki karán a gépjármű tanszék vezetőjeként, intézeti igazgatóként, illetve az egyetem vezető tisztségeiben töltötte. Szorgos és eredményes munkáját a könyvek, könyvrészek, jegyzetek, folyóiratcikkek tucatjai, számos kitüntetés és más elismerés jelzi. Legbüszkébb a nevelés területén elért eredményes munkát értékelő Apáczai Csere János Díjra.

Mikor, milyen körülmények között lettél népi kollégista és melyikben?

Kisújszálláson éltem, ott jártam elemi iskolába és a kisújszállási református gimnáziumba jártam középiskolába. Az érettségi előtti hetekben egy osztályfőnöki órára bejött az utcánkbeli Borus Jóska népi kollégista, és ismertette a népi kollégiumok rendszerét, a kollégiumi élet körülményeit, lehetőségeit. Nemso-kára osztályfőnökünk az érdeklődők részére kirándulást szervezett Budapestre, meglátogattuk és ismerkedtünk a Vásárhelyi Pál Népi Kollégiummal. Néhány nap múlva négyen be is adtuk jelentkezésünket. Mind a négyünket felvettek a Vásárhelyibe. Később a kollégiumokat átszervez-

ték, szakosították. Én a Bánki Donát Népi Kollégiumba kerültem.

A kollégiumban melyek voltak azok a pozitív emlékeid, élményeid, amelyekre szívesen emlékszel vissza és nyomot hagytak további életedre?

Éneklés, éneklés, éneklés. Tanulás, tanulás, tanulás. Falujárás, „rohammunkák”, sokszínű politizálás. Közösségi érzés, egymás iránti felelősség, türelem a más világnézetűekhez, érdeklődés a közélet iránt.

Hogyan élted meg a NÉKOSZ megszűntetését, a népi kollégiumok államosítását?

Szinte észrevétlenül. Mivel nem voltam magasabb pozícióban, csak később vettük észre, hogy alólunk kicsúszott a NÉKOSZ. Kollektívánk még hónapokig úgy élt, mintha a NÉKOSZ még létezett volna. Amikor végleg rájöttünk, hogy megszűnt a NÉKOSZ, tébláboltunk. Aztán hamarosan megalakult a Honvéd Kollégium, s oda jelentkeztem. Bizonyos szempontból több vonatkozásban is emlékeztetett a népi kollégiumra (közös éneklés, kultúrműsorok, egymás segítése a tanulásban, tanulmányi versenyek, stb.)

A kollégiumi életről, emlékeidről szoktál családi, baráti vagy más körben beszélni, emlékezni?

Kollégium

KÉSZÜLT AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL

Kiadja: a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség, a „Kollégiumokért” Sajtóalapítvány megbízásából
Felelős kiadó: Horváth István *Főszerkesztő:* Benda János *Alapító főszerkesztő:* dr. Benedek István
Rovatszerkesztők: Fuchsné Hattinger Zsuzsanna, Gulyás Béla, Takács Ernő, Dr. Csépe György, Pethes Zoltán,
Szerkesztőség címe: Körösy László Középiskolai Kollégium 2500 Esztergom, Szent István tér 6. Tel./fax: 33/412-813
Terjesztés: Pethes Zoltán, Tel.: 30/9-376 - 042; *Előfizethető a kiadó címén:* 1417 BUDAPEST, Pf.:11. Tel./fax: (1) 352-9601
E-mail: kollegiumiszovetseg@axelero.hu *Honlap:* www.kollegiumiszovetseg.axelero.hu *Példányszám:* 1500 *Ára:* 112 Ft

A későbbi években amikor és ahol csak lehetett, beszéltem a NÉKOSZ-ról. Erre elég sok lehetőségem volt, mert oktató vagyok a Műegyetemen. Cikkeket írtam kollégiumi témákban, ahol értelemszerűen sokszor előfordult a NÉKOSZ is. Rendszeresen részt vettem és veszek kollégista találkozók szervezésében. Emléktáblát terveztem, illetve helyeztünk el az első mérnökkollégium egykori, Reáltanoda utcai épületének falán. Gazdag honlapot készítettem a NÉKOSZ-ról, hangsúllyal a mérnökkollégiumokra (<http://nekosz.freeweb.hu>).

Életed folyamán a népi kollégista múltadból voltak-e előnyeid, esetleg hátrányaid? Mik voltak ezek és hogyan tudtad azokat elviselni?

Időm, energiám túlnyomó részét az oktatásra, nevelésre, oktatásfejlesztésre fordítottam. Sok hasznos és jó dolgot sikerült megvalósítanom - ebben a népi kollégiumi tapasztalatok is segítettek -, aminek a többségét a rendszerváltás elsodorta.

Több állami kitüntetés között az Apáczai Csere János Díjat értékelem a legtöbbször. Kollégista múltam miatt sosem ért hátrányt.

Véleményed szerint hogyan lehetne a mai körülmények között eredményesen működő kollégiumi rendszert kialakítani?

A mai kollégiumi rendszer bajainak gyökerét abban látom, hogy kollégiumok, diákszállók zömmel egy-egy oktatási intézményhez tartoznak. A nagyobb egyetemeken, amelyeknek több kollégiumuk van, azokat karokhoz, szakokhoz kapcsolják. A kollégiumon belüli szervezeti tagozódást még tovább követi az iskolai tagozódás.

Meg kellene vizsgálni, nem lenne-e célszerű az ország összes kollégiumát, diákotthonát szervezetileg leválasztani az oktatási intézményekről, s valamilyen önálló kollégiumi hálózatot létrehozni, saját nevelési cél- és feladatrendszerrel. Nem a régi NÉKOSZ mechanikus megismétlé-

sére gondolok, már csak azért sem, mert annak idején az eredeti Győrffy Kollégiumhoz képest később ott is erős szakosodási folyamat ment végbe.

A mai politikai, társadalmi, gazdasági rendszerünknek megfelelő új kollégiumi rendszert kellene kidolgozni. A kollégiumok szakosítását mindenestre meg lehetne szüntetni: bármelyik egyetem vagy főiskola hallgatója – elvben – bármelyik kollégiumba kérhetné felvételét. A kollégiumoknak az oktatási intézményektől való függetlensége lehetővé tenné, hogy mindegyik kollégium kialakítsa saját jellegzetes arculatát, amely az ott uralkodó szellemben, légkörben, az alkalmazott pedagógiai módszerekben stb. különbözhetne a többiekétől. A kollégiumok működési feltételei elvileg egyenlők lehetnének, de színvonalukban, hírnevükben, „népszerűségükben” mégis differenciálódhatnak.

Elképzelhető, hogy a kollégiumokat a megyei önkormányzatok tartanák fenn, nemcsak saját megyéjükben, hanem más – érdekeltségükbe tartozó – egyetemi városokban is. A fővárosban például mindegyik megye kapna kollégiumot. (Ha a megyéknek van saját üdülőjük például a Balatonon, miért ne lehetne saját kollégiumuk Budapesten?) A kollégiumokban a legnemesebb lokálpatriotizmust is nevelési céljaink szolgálataiba lehetne állítani! Ennek egyik formainak látszó eleme lehetne például a kollégiumok elnevezése. Kis nosztalgiával gondolok arra, hogy például a Szolnok megyeieknek lehetne Budapesten egy Győrffy István Kollégiumuk. Nem lenne meglepő, ha a kollégiumokon belüli szervezetek – teljesen spontán! – városok, községek szerint szerveződne „faluvá”, vagy „tanyává”, vagy „szövetkezetté” stb., így az egyik folyosó lenne pl. a „karcagi tanya”, a másik a „kisúji tanya” stb. De lehet, hogy éppen a kollégiumokban maradna fenn a „járás” szavunk. A földiek mindig mindenhol összetartanak, gondoljunk csak katonaviselt

őregapáink elbeszéléseire. Az sem megvetendő, hogy az otthoniakkal való kapcsolat is sokkal szorosabb, ha minden hazautazó híreket hozvisz a többiekéről, nem is szólva a jó kis „hazairól”! A csemetéjüket meglátogató szülőknek az egész folyosó („falu”) örülne.

Azt is végig kellene gondolni, hogy milyen legyen az alapegységek összetétele. És itt már nemcsak a különböző szakok, sőt szakmák összeválogatására gondolok, hanem az életkor szerinti összetételre is. Ez különösen akkor lenne fontos kérdés, ha ugyanabban a kollégiumban együtt lakhatnánk egyetemisták, főiskolások, középiskolások és ipari tanulók, főleg a vidéki kollégiumokban. Jól kevert összetételű alapegység esetén a nevelés és az önnevelés feltételei egészen különlegesek lehetnek. Az alapszervezet – a „falu”, a „szövetkezet” – évről-évre csak kicsit változna: a megüresedő egy-két helyre belépő gólyákat mindig stabil, családias légkör fogadná. Lehetséges, hogy a megyei tanácsok talán még az egyetemekenél, középiskoláknál jobb gazdái lennének a kollégiumoknak, az ott folyó nevelést jobban szívügyüknek tekintnék, hiszen nem öt évre, hanem 30-40 évre szeretnék a kollégistákat magukhoz kötni. A megyékhez való kötődés kedvezően hatna sok más dologra is, például az ösztöndíj-politika alakulására, a beiskolázási lehetőségekre stb.

Akárhogy nézzük is, érdemes lenne mindezekben elgondolkozni. Hátha létre lehetne hozni egy különleges – divatos szóval élve – integrációt az értelmiségen belül. Hátha életszemléletben, politikai magatartásban fejlettebb, egészségesebb új nemzedéket tudnánk nevelni.

Érdekesnek, elgondolkodtatónak tartom a jövő kollégiumaira vonatkozó gondolataidat. Köszönöm a beszélgetést, jó egészséget és sok örömet kívánok további tevékeny életedhez.

dr. Tatai Zoltán

Tessedik Sámuel-díj

A Magyar Köztársaság oktatási minisztere a 2003. évi Pedagógus Nap alkalmából, kiemelkedő kollégiumi pedagógiai munka elismeréseként *Tessedik Sámuel-díjat* adományozott:

Koppány Csabának, a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Középfokú Kollégiuma igazgatójának;

Mezei Józsefnek, a pécsi Hajnóczy József Kollégium igazgatójának;

Vopaleczky Györgynek, a budapesti Váci Mihály Kollégium főtanácsosának, a Fővárosi Pedagógiai Intézet kollégiumi szaktanácsadójának;

Révész Gábornak, a szegedi „Vasút a gyermekekért” Alapítvány Diákothona igazgatójának.

A felsőoktatási kollégiumok pedagógusai közül **dr. Horváth Béla**, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kármán Tódor Kollégiuma igazgatója részesült Tessedik Sámuel-díjban.

Magyar Bálint oktatási miniszter az ünnepség megnyitó beszédét tartja

Bemutatjuk

Koppány Csaba az egyetem befejezését követően 1967-től dolgozik a kollégiumi nevelés szakterületén. Pályáját főállású nevelőtanárként kezdte abban a kollégiumban, melyben középiskolásként élt, tanult, tevékenykedett. Nevelői munkáját elismerve 1975-től a kollégium igazgatójává nevezték ki. Az intézményben folytatott munkájával párhuzamosan 1967-től, mint óraadó tanár tevékenykedik a komáromi Jókai Mór Gimnáziumban, s 1975-től érettségi elnöki feladatokat is ellát.

1978-ban kidolgozója volt a város kollégiumi modelljének, mely a mai napig mintául szolgál a külön épületekben elhelyezett, nagy létszámú kollégiumok működtetése, szakmai tevékenysége terén.

1974-től megyei kollégiumi munkaközösség vezető, 1981-től pedig a megye kollégiumainak szakfelügyeletét látta el. A Művelődési Minisztérium Kollégiumi Szakbizottságában tevékenykedett a kollégiumi terület problémáinak feltárásában. A minisztérium és az Országos Pedagógiai Intézet megbízásából közreműködött több megyére kiterjedő kollégiumi vizsgálatokban.

1987-ben minisztériumi felkérésre szakmai összefoglaló anyagot készített a kollégiumok országos helyzetéről. Részt vett a "Kollégiumi Diáktanács" című kiadvány megírásában. A pályakezdő kollégiumi nevelők beilleszkedéséről írt tanulmányával díjat nyert.

1990-től tevékenykedik az akkor alakult országos szakmai szervezetben. Kollégiai bizalmából megválasztották a Szövetség megyei elnökének, és az országos a választmány tagjának. Újjászervezte és továbbra is vezeti a megyei Kollégiumi Munkaközösséget. Közoktatási szakértői feladatokat lát el a kollégiumi nevelés területén. Jelentős szerepet vállal a pályakezdő nevelőtanárok továbbképzésében.

Aktív tevékenységet végez a különféle szakmai jellegű tanácskozássok, továbbképzések szervezésében, lebonyolításában. Több pedagógiai cikke jelent meg a "Kollégium" című szakmai kiadványban. 1997-ben a kollégiumi vezetők és tanárok továbbképzésén tartott előadása később a "Kollégiumpedagógiai Stúdium" című kiadványban is megjelent.

Következő számainkban a további díjazottakat mutatjuk be.

Szerkesztőségünk is gratulál a díjazottaknak, és további szakmai sikereket kíván kollégiumi pedagógiai munkájukhoz.

Pedagógiai program a kollégiumban-hogyan?

I. rész

A szerzőtől az újság 2002. novemberi, 11. számában jelentettünk meg írást, az alapprogram kollégiumi bevezetésének módszertani kérdéseiről. A jelen cikk a szerző közelmúltban, az egri kollégiumi konferencián elhangzott előadásának anyaga (a konferencia címe: „A kollégiumi nevelőmunka fejlesztési lehetőségei” volt), mely a korábbi írás részben átszerkesztett, korrigált, illetve kiegészített változata. Azal a szándékkal született, hogy hathatósabb támogatást adjon a pedagógiai programok készítéséhez.

Bevezető

Az intézményi munka, pedagógiai működés alapdokumentuma a törvényességi előírásoknak megfelelően elkészített pedagógiai program. Ez a megfeleltetés akkor biztosítható, ha az érvényes jogszabályok alapján készülő, érvényesülnek benne a fenntartó szempontok. Szakmai szempontból akkor tölti be szerepét, ha megalapozza, és segíti az intézményi munkát, lehetőséget ad folyamatok kézben tartására valamint figyelésére, tehát magába foglalja az ellenőrzés és az értékelés tervezését is, amely alapján a szükséges korrekciók később elvégezhetők.

A pedagógiai program tartalmára ható ágensek és tényezők

- Oktatáspolitikai (jogszabályok, rendeletek útján az állami, társadalmi elvárásokat közvetítik)
- Regionális és helyi fenntartói elvárások, valamint támogatás
- Iskolák elvárásai, elégedettsége, támogatási részvétele
- Tanulók jellemzői, elvárásai elégedettsége,
- Szülők elvárásai, elégedettsége, támogatási részvétele
- Kollégiumi és környezeti feltételek, adottságok
- Humán, szervezeti, gazdasági erőforrás, feltételek
- Profil, működési, pedagógiai hagyományok
- A belső partnerek (az összes munkatárs) elvárásai, elégedettsége, támogatási részvétele

Mint látjuk, a pedagógiai program alakításában, az intézmény használói, partnerei sajátos szükségleteikkel és elvárásaikkal is részt vesznek. Ebből kiindulva - e sorok írójának koncepciója szerint - a pedagógiai programmal szemben elvárt az, hogy „minőségfejlesztés – alapú” legyen: a tervezést - a célok meghatározását, a fejlesztési tervek elkészítését a helyzetfeltárás, ezen belül a partneri igények és elégedettség megismerése, feltárása, valamint az intézmény belső értékelése alapozza meg (természetesen már működő intézmények pedagógiai programjáról van szó). Amelyből következik, hogy a program összeállítását célszerű összehangolni a minőségfejlesztés e munkafázisokat tartalmazó szakaszával. Sok intézményben ez nem is jelent problémát, ugyanis a programkészítést már megelőzte a minőségfejlesztési munka elindítása, közelebbről a partneri elégedettség és elvárás felmérése.

Ennek a módszernek két előnye is van:

- A diagnózishoz a minőségfejlesztésben megszokott módszereket, technikákat (szóbeli, írásos interjú, stb.) alkalmazhatjuk, illetve felhasználhatjuk a minőségfejlesztés során korábban már megszerzett információkat, tapasztalatokat is
- A minőségfejlesztéssel összefüggésben elkészített intézkedési tervben minden bizonnyal szerepelnek a szakmai (oktató-nevelő) munka fejlesztésére vonatkozó, a pedagógiai programba illő, beépítendő tervek is

A kidolgozás szakmai-törvényességi kérdései

1. A pedagógiai program tartalmára vonatkozóan közvetlenül a Kt. 32., és a 49. §-ában foglaltak, kitéüntetetten a Kollégiumi nevelés országos alapprogramját tartalmazó (46/2001. XII. 22.), és az azt kiegészítő 44/2002. (VI. 18.) rendelet, s a minőségfejlesztésre vonatkozó 3/2002 OM rendelet az irányadók

(utóbbi lásd: Okt. Közlöny 2002. ápr. 26. számában).

Ügyeljünk a Kt. 49. § magyarázatára, amely szerint „a kollégium pedagógiai programjának kell meghatároznia azokat a pedagógiai tevékenységi formákat, módszereket és feladatokat, amelyek biztosítják a tanulók humánus légkörben folyó nevelését, személyiségének fejlesztését, képességének és tehetségének kibontakoztatását.” (lásd pl. Iskolaszolga, 1999. X. 1-2.).

2.

A regionális és helyi fenntartói elvárásokat, feltételeket a regionális közoktatási koncepció, illetve települési önkormányzati „Közoktatási feladat - ellátási, intézményhálózat működtetési és fejlesztési terv”-ben rögzítik. Ezt a program készítése előtt tanulmányozzák át.

3.

A törvény értelmében az iskolával közös igazgatású kollégium *szakmai tekintetben önálló*, ebből következően olyan, a kollégium nevelőtestülete által elkészített programmal kell rendelkeznie, amely alapján az intézményegységben a szakmai munka folyik. S ez logikus is: minden intézményegységnek az ottani elvárásokat, feladatokat, valamint a szakmai specifikumokat kell figyelembe vennie, így tervezheti meg saját nevelési-oktatási stratégiáját. Ugyanakkor a Kt. 49.§-a és az alapprogram is hangsúlyozza az iskolákkal való együttműködést, s az iskolák pedagógiai programjának figyelembe vételét is: a programot az „érdekelt” iskolák pedagógiai programjának figyelembevételével kell elkészíteni.

Kellő körültekintéssel el kell dönteni, mely iskolákat tekinti a kollégium a működésében érdekeltnek, melyek pedagógiai programját figyelembe veszi a dokumentum készítésekor.

4.

Érdeemes végiggondolni: egyáltalán *miért van szükség a pedagógiai programra, mi a funkciója?* A nevében is benne

van a válasz, hiszen a program nem más, mint a jövő tudatos alakítására irányuló elgondolás, elhatározás. Tehát az intézményben szükség van egy olyan dokumentumra, amiből - az elnevezéséből fakadóan - mindenki számára, aki kézbe veszi (maguk a pedagógusok, a fenntartó, a szülők, a tanulók, stb.), világosan kiderül: *az intézmény honnan, hová, milyen módon akar eljutni*. A program olyan dokumentum, amely egyszerre tájékoztat, bizalmat kelt, megjeleníti az érdekelt felek szempontjait, és *hosszabb távon vezérfonala a tevékenységnek*. Nem fikció, tartalmilag nem statikus, hanem a jövőbe mutató, dinamikus. A törvény tételes alkalmazása mellett ezt is tartjuk szem előtt.

5.

A törvényességi előírásoknak való megfeleléskor *nem csupán a közvetlenül a program tartalmát direkt szabályozó rendeletekre* (ez a „szűk” értelmezése a törvényességnek), hanem a vonatkozó egyéb jogszabályokra is figyelni - és azokat természetesen alkalmazni is - kell. Kiténtetetten ilyenek a *tanulók jogainak védelmére vonatkozó rendelkezések*, melyek lényege az, hogy a tanulók a nevelési-oktatási intézményekben „jó” nevelésben és oktatásban részesüljenek („képességeinek, érdeklődésének, adottságainak megfelelő nevelésben és oktatásban részesüljenek”. Ld. Kt. 10.§ (3.a) bekezdés). Ezzel kapcsolatos a koherencia és a konzisztencia követelményének való megfelelés.

A koherencia követelményének való megfelelés alatt azt értjük, hogy a kollégiumi tevékenységek (beleértve a módszereket), s a foglalkozási tervek megfelelnek-e a tanulók széles értelemben vett igényeinek, fejlettségének, érdeklődésének (általában, és amennyiben vannak, célcsoportokra vonatkozóan is).

A konzisztencia követelményének való megfelelés alatt azt értjük, hogy a programban megfogalmazott nevelési céloknak megfelelnek-e, továbbá azokkal összhangban vannak-e a tevékenységek (a tevékenységrendszer), a foglalkozási tervek, módszerek.

Tehát a *szakmai kritériumoknak* is meg kell felelni; a program nem tartalmaz-

hat szakmai tévedéseket. Ehhez tartozik az is, hogy a pedagógiai alapfogalmakat, szakkifejezéseket (pl: alapelv, terv, cél, feladat, tevékenység, stb.) helyesen értelmezik és használják a programban.

A szakértőnek mindezeket a szempontokat vizsgálnia kell. (Lásd: A pedagógiai program és a helyi tanterv szakértői véleményezése. Bp., FPI, 1997. Kézirat)

6.

A törvény a program szerkezetét *direkt módon nem szabályozza, áttételes módon azonban igen*: a szerkezeti felépítés szorosan összefügg - a törvényesség szempontjából releváns - konzisztencia vagy koherencia követelményével.

A fentebb idézett, tanulókkal kapcsolatos követelmény például azt jelenti, hogy a kollégiumban először megismerik, felméri a tanulók tényleges igényeit, felkészültségét, és ehhez illesztik a nevelési céljaikat. Erre épülnek rá a feladatok, a tevékenység, s a módszerek. Ezért vezeti be a programot a helyzetfeltárás, amire felépítjük a fejlesztés tervét.

7.

A közös igazgatású intézmények kollégiumainak is a Kt. 49. paragrafusa szerint kell eljárni: az ott elrendelt tartalomnak a kollégium pedagógiai programjában szerepelnie kell. Nem fogadható el az iskolai programra való hivatkozás.

Az természetesen előfordulhat - bár az iskola és a kollégium működési specifikumait tekintve ritka - hogy bizonyos program-elemek mindkét tagintézményre érvényesek, de ebben az esetben be kell mutatni a *teljes* intézményi pedagógiai programot, amelyben a kollégiumra vonatkozó tartalom is szerepel.

8.

A minőségfejlesztésre vonatkozó 3/2002 OM rendelet 4.§-ből nem következik, hogy a kollégiumnak nem kell minőségfejlesztési tervvel rendelkeznie, amiről egyébként a Kt. 49. §-a rendelkezik (igaz, ott „minőségbiztosítási rendszerét” kifejezés van használatban). Abban az esetben pedig, ha az intézményekben mindkét intézményegységre érvényes, egységes minőségfejlesztési munkaterv van, akkor azt kell bemutatni.

9.

Ne feledkezzünk meg arról, hogy a pedagógiai program, a legfontosabb intézményi stratégiai dokumentum, jogszabály is egyben: elfogadása, jóváhagyása után a benne foglaltak végrehajtása kötelező.

Mivel a pedagógiai program öt évre szóló intézményi szintű dokumentum, ezért például a kötelezően előírt foglalkozás - tervezet sem lehet túlságosan részletes, vagy túlszabályozott szakmai program. Számolni kell ugyanis azzal, hogy tanulóink, és ezzel együtt az igények változnak, ami később problémát okozhat, ha az intézmény saját mozgásterét leszűkíti. Tehát egy keret jellegetű témaleírást kell adni, amely lehetővé teszi a tartalomnak, a módszereknek a diákok mindenkori felkészültségéhez, elvárásaihoz képességeihez való rugalmas kiigazítást, anélkül, hogy a pedagógiai program korrekciójához kellene folyamodni.

10.

Fontos az is, hogy az intézményben törekedjenek az *elvárások és lehetőségek egyensúlyának* megteremtésére. Gyakori hiba, hogy túlzásokba esnek a célkitűzések megfogalmazásánál, és kevéssé, vagy nem veszik figyelembe a megvalósítás feltételeit, vagy a diákok tényleges igényeit, felkészültségét.

Alaprogram és pedagógiai program

A Kollégiumi nevelés országos alapprogramja (továbbiakban: alaprogram) az oktatáspolitikai elvárásokat magába foglaló, a kollégium tevékenységét szabályozó dokumentum, amely szakmai elvi, és módszertani leírást tartalmaz.

Az alaprogram 2. sz. melléklete „Az alaprogram végrehajtásához szükséges kötelező foglalkozások éves óraszámok” nem túl szerencsés címet viseli: azt sugallja, hogy az alaprogram kollégiumi alkalmazása ezen óraszámok teljesítéséből áll. Egyáltalán nem csak erről van szó, bár néhány program-tervezetbe bepillantva az olvasónak támadhat olyan érzése, hogy a feladatot így fogják fel az intézmények.

A törvény a kollégiumi alaprogram *alkalmazását* írja elő. Mit jelent az „alkalmazás”, hogyan kell használni az alaprogramot? A törvényben erre is találunk utalást: „A kollégiumok az

alapprogramra építve készítik el önálló pedagógiai programjukat”. Mit jelent ez a gyakorlatban?

1. A kollégiumi tevékenységrendszer újradefiniálása, újraszabályozása vagy korrekciója
2. A foglalkozások keret-tervének elkészítése az alpprogram definícióinak és kívánalmainak megfelelően (óraszámokhoz kapcsolt tervmaterv)
3. Az alpprogramban lefektetett általános működési alapelvek, célok, feladatok, ajánlott tartalmak és módszerek, valamint követelmények szerinti működés tervezése, azaz annak leírása, hogy az adott intézményben hogyan oldják meg a nevelési feladatokat
4. Az alpprogramnak az intézményi munkában való megjelenítése a működő minőségirányítási rendszeren keresztül. Hiszen olyan minőségi standardnak, külső viszonyítási pontnak is tekintendő, melyhez a mindennapi tevékenységben is folyamatosan közelíteni kell az intézmény működését. (Lásd alpprogram V. A kollégiumi nevelés eredményessége c. fejezetét.)

A program javasolt felépítése és tartalma

A korábbi, hivatkozott írásban bemutattam a program egy lehetséges felépítését. Amikor a szerkezetével és tartalmával kapcsolatos javaslatomat megfogalmaztam, megfelelően jártam el törvényességi és szakmai szempontból: olyan dokumentum vázlatát vázoltam fel, amely a gyakorlatban használható, tehát szakmai – gyakorlati értékkel bír, s a széles értelemben vett törvényességi elvárásoknak is megfelel.

(Forrás: Dr. Szabó Mária: Stratégiai vezetés. Budapest, 2001. Kézirat)

Azt mondtuk, hogy a pedagógiai program stratégiai dokumentum. Akkor használható igazán, ha tartalmazza a stratégiai tervezés elemeit. Ez azt is jelenti, hogy némiképp eltérünk az előírt tartalomtól (ld. Kt. 49.§), és a dokumentum egyebet is tartalmaz, mint amit a törvény előír. Persze ez csak látványos. Miért?

Korábban már volt arról szó, hogy a programot törvényességi szempontból

szélesebben kell értelmeznünk: így a programnak a tanulók jogainak védelme követelménynek is meg kell felelnie. Vajon eleget tehet-e az intézmény a személyiségfejlesztés, vagy bármilyen képesség fejlesztésének a kiindulási állapot ismerete nélkül, amelyet a helyzetfeltárás alapoz meg?

A pedagógus oldaláról a pedagógus kötelességei között tartalmaz hasonló tartalmú követelményt a Kt.19.§ 7(b) bekezdése.

De nézzük a Kt. 32. §-át, az alpprogramot, vagy a minőségfejlesztésre vonatkozó rendeletet. Hogyan kezdenek hozzá a pedagógusok például az alpprogramban szerepeltetett közösségi normarendszer fejlesztésének akkor, ha nincsenek tisztázva az intézmény (a közösség) alapvető értékei?

Vajon nem a partnerközpontúságnak teszünk eleget azzal, ha a jövőképünket és küldetésünket világosan és egyértelműen megfogalmazzuk?

A pedagógiai program javasolt szerkezete (fő fejezetei)

- I. Bevezetés
- II. Helyzetfeltárás- és értékelés
- III. Jövőkép
- IV. Küldetésnyilatkozat és alapelvek
- V. Hézagfelmérés és célmeghatározás
- VI. Fejlesztési tervek
- VII. Kollégiumi foglalkozások és témakörök
- VIII. A program megvalósításának feltételei
- IX. A kollégiumi nevelő-oktató munka ellenőrzési, mérési, értékelési rendszere
- X. A minőségfejlesztési munka terve
- XI. A pedagógiai program végrehajtásához szükséges eszközök és felszerelések jegyzéke
- XII. Záródokumentumok („legitimációs záradék”)

I. Bevezetés

Ebben a részben például említést lehet tenni a pedagógiai program elkészítésének helyi körülményeiről, a dokumentum céljáról, fontosságáról, a vele kapcsolatos új követelményekről (hivatkozni lehet az alpprogramra, az oktatási törvény egyéb követelményeire, a minőségbiztosítási rendeletre, stb.). Mi a szándéka a testületnek az új programmal, mit vár attól.

II. Helyzetfeltárás és értékelés

A helyzetfeltárásnak abban áll a jelentősége, hogy az intézmények a lehetőségeiket és az igényeket reálisan felmérve tervezhetik meg saját működési stratégiájukat.

A helyzetfeltárás célja az intézmény pedagógiai eredményessége és a nyújtott minőség szempontjából történő diagnózis felállítása. A helyzetfeltárás során arra keressük a választ, milyen elvárásoknak kell megfelelnünk, hogyan teszünk ezeknek eleget, milyen környezetben, milyen feltételekkel működünk, működésünk milyen jellemzőkkel írható le, az mennyire eredményes. *A helyzetfeltáráson alapszik a javítás, a működés egészének vagy egyes elemeinek fejlesztése.* Ezért azokat a tényezőket, folyamatokat kell vizsgálat tárgyává tenni, amelyek meghatározóak a működésre, annak minőségre.

Ügyeljünk arra, hogy a törvény szerint kötelezően előírt feladatok és területek (tartalmak) is kerüljenek értékelésre az intézményben. Ezzel biztosítottá válik az is, hogy beépülnek a programunkba, hiszen ezekkel kapcsolatosan minden bizonnyal megfogalmazódnak *fejlesztési célok.*

A helyzetfeltárás javasolt szempontjai

1. A tanuló-összetétel és a tanulók jellemzői. Szükségeitek, elvárásai.

Elégedettségük:

- Minden partner között a legnagyobb súllyal bír: ez határozza meg az intézmény profilját, tagozatait, pedagógiáját.
- A feltárás formája a tanulók teljes körű megismerése, írásbeli (kérdőíves) felmérés, illetve szóbeli interjú,
- A vizsgálódás szempontjai: kapcsolódó iskolák (iskolatípusok), korcsoportok, előképzettség, igény, szociokulturális háttér, iskolán kívüli tevékenység, sajátos nevelési igényű (különleges bánásmódot igénylő) csoportok (pl. érzékszervi fogyatékosok, élsportolók, cigánytanulók, nemzetiségi-ek).
- Várható tendenciák.

2. Az intézmény profilja. Működési hagyományai

A kollégiumi nevelés fő feladatai, területei. A kollégium tevékenységszerkezete. Programkínálat, jellemző tevékenységek, specialitások.

3. Feltételrendszer

a) Humán erőforrás: a nevelőtestület összetétele, felkészültsége (szakos ellátottság, szakképzettség, egyéb kvalifikációk); innovációs készség, humán erőforrás fejlesztés (továbbképzés).

b) A pedagógiai folyamatok kiegészítő, segítő rendszer vizsgálata: tanügyigazgatás, gondnokság, ügyvitel, gazdálkodás (a megvalósítás belső és külső pénzügyi forrásai, a működés pénzügyi feltételei: fenntartói finanszírozás, alapítványokból, vállalkozásból származó bevétel stb.)

c) Szervezeti jellemzők: szervezeti felépítés, szervezettség, információ-áramlás, kommunikáció, légkör, együttműködés.

d) Tárgyi-dologi feltételek, környezeti jellemzők:

- A kollégium elhelyezkedése, külső környezeti jellemzők
- A mindennapi kultúralt életvitelhez, a tanulók életteréhez kapcsolódó objektumok, helyiségek, eszközök. Belső környezeti esztétika. Komfortosság.
- A nevelés, a tanítás-tanulás tárgyi és eszköz ellátottsága.
- A művelődés, a szabadidő eltöltésének tárgyi és eszköz feltételei

4. A tanulók fejlesztése

A nevelési-oktatói folyamatok jellemzői, a tanulók tudás- és magatartás teljesítménye. A tanulást támogató és a fejlesztő tevékenységek hatékonysága és eredményessége.

Elsősorban a „milyen?”, „mi jellemzi”, „milyen az állapota” „hogyan működik” kérdésekre keressük a választ. Továbbá, mi jellemzi az egyes területeken a nevelés hatékonyságát és eredményességét, milyen a tanulók tudás- és magatartás teljesítménye?

Megkönnyítheti, és áttekinthetővé teheti a későbbi cél-, illetve feladat meg-

határozást is, ha az elemzést az alább felsorolt fő nevelési területeken, illetve a törvény által is meghatározott feladatok mentén végezzük.

A kollégiumi nevelés (fejlesztés, ismeretkövetítés) kultúraterületenként

Tanulási kultúra (tanulásmódszertan, mindennapi felkészülés...)

Munkakultúra (önkiszolgálás, munkaszokások kialakítása, pályaválasztás...)

Társas kapcsolatok kultúrája (egyén és közösség, egyén a csoportban, viselkedéskultúra...)

Kommunikációs és információs kultúra

A társadalmi lét, a közélet kultúrája (politikai kultúra, kollégiumi közéleti aktivitás...)

Gondolkodási kultúra (világnézet, világnézet, magyarság, nemzetiségi lét, európaiság...)

Erkölcsei és etikai kultúra

Vizuális és esztétikai kultúra (képzőművészet, zene, irodalom, színház, film...)

Környezetkultúra (környezetvédelem- és fejlesztés...)

Mentálhigiénés kultúra (önismeret, önértékelés, önkontroll...)

Életmód-kultúra (életvitel, szabadidő, játék...)

Egészség-és testkultúra (sport...)

Ökonómia-technológiai kultúra (gazdálkodás, háztartási ismeretek, vállalkozás...)

A fejlesztésen belül a kiemelt feladatok ellátásának értékelése:

- Az iskolai felkészülés, tanulmányok támogatása
- Nemzeti, etnikai kisebbségi kulturális és anyanyelvi nevelés
- Tehetség gondozás
- Önálló életkezdés támogatása
- Hátránykompenzáció, esélyteremtés

5.) A tanulók ellátása, a róluk való (szociális) gondoskodás. Gyermek- és ifjúságvédelem.

6) Nevelési klíma

Az alábbi összetevők mentén vizsgálhatjuk:

- törődés
- meghallgatás
- a diákok beleszólása az ügyekbe
- önállóság
- pedagógusi rugalmasság
- diák-diák viszony:
  - tanuló rugalmasság
  - összetartozás
- követelmények
- szabályok

7. Belső hagyományrendszer és ápolása. Diák-önkormányzás.

8. Partneri elvárások, elégedettség

A minőségfejlesztésből ismert a partneri igények megismerésének fontossága, az intézmény minőségfejlesztési rendszere is ezen alapszik. A partnerközpontú minőségfejlesztés első lépései között szerepelnek az elégedettség és igény-felméréssel összefüggő vizsgálatok elvégzése.

A pedagógiai program készítése során ezekből azokat a fontosabb elvárásokat vesszük számba, amelyek a pedagógiai működés szempontjából jelentőséggel bírnak. Ilyenek a diákoké, ezeket feljebb részleteztük. További partnerek:

a) Helyi fenntartói igény, támogatói részvétel, elégedettség.

Az igényeket a már említett regionális, és/vagy helyi koncepció rögzíti. E dokumentumok, egyfelől tartalmazza az intézmény jövőjére, működtetésére, fenntartására, fejlesztésére vagy éppen leépítésére vonatkozóan információkat, a működés feltételi oldalát. Másfelől, szerepelhetnek benne olyan stratégiai elképzelések, követelmények, vagy elvárások, amelyeket be kell (vagy lehet) építeni a szakmai-tartalmi működésbe. Ezeket az intézménynek ismernie kell, azért, hogy *a tervezés reális, és a fenntartói szándékkal egyező legyen.* A megismerés, a tájékozódás további formája a szóbeli interjú, konzultáció.

Például, egy önkormányzat fejlesztési anyagában többek között az alábbiak olvashatók:

- az önkormányzat kiemeli a gyermek és ifjúságvédelem kiemelt fontosságát;
- az önkormányzat kiemeli a képességfejlesztés és a tehetség gondozás fontosságát és támogatni kívánja azt;

- az önkormányzat az általa működtetett intézményekben súlyt helyez a felzárkóztatásra, az egyenlő esélyek biztosítására;
- az önkormányzat az intézményekben kiemelten támogatni kívánja a nyelvtanulást és az informatikai ismeretek megszerzését,

A kollégiumok itt a működésre, tartalmi fejlesztésre vonatkozóan határozott feladat-meghatározással szembesülnek, és a funkcióból adódóan szerepet is tudnak vállalni a fenntartói elképzelések megvalósításában. Megvizsgálendő, hogy a fenti területeken, milyen eredményeket értek el, és milyen fejlesztési lehetőségeik vannak.

b) A kapcsolódó iskolák elvárásai, elégedettsége, támogatói részvétele

Korábban már érintettük: dönteni kell arról, mely iskolákat tekinti az intézmény szakmai partnerének, s kitől milyen támogatásra számíthat. A pedagógiai programból ki kell tűnnie annak, *hogy ténylegesen hogy is valósul meg az iskolai program figyelembe vétele, az együttműködés, a támogatás.* A saját iskola, s a többi, kapcsolatos iskola vonatkozásában is.

Az eljárás egyik formája az, amikor egy megfelelően megszerkesztett kérdőív vagy interjúvázat segítségével szóban vagy írásban szerzünk információkat az iskolai pedagógiai munkáról, amelyekre a programban építkezhetünk. A másik forma lehet az, hogy az érintett iskolák pedagógiai programját elkérjük, elemezzük, és ennek megfelelően alakítjuk saját stratégiánkat. Ez utóbbi ajánlott akkor, amikor nagy létszámban vannak jelen a kollégiumban egy-egy iskola tanulói, vagy közös igazgatású az intézmény.

A helyzetfeltárás során a kollégiumban lakó fiatalok iskoláit kérdezzük meg az intézménnyel kapcsolatos elégedettségükről, valamint elvárásaikról is.

c) A szülők elvárása, elégedettsége, támogatói részvétele

A helyzetfeltárás során a kollégisták szüleit is megkérdezzük az intézményvel kapcsolatos elégedettségükről, valamint elvárásaikról. A megismerés, feltárás formája a kérdőíves felmérés, illetve szóbeli interjú.

A szülői támogatói részvétel alatt egyfelől a konkrét tárgyi, anyagi, vagy kapcsolati töke felhasználásával történő megsegítést értjük, másfelől a szülő együttműködését a nevelésben.

e) Intézményi belső elvárások: pedagógusok és nem pedagógus munkatársak elvárásai, elégedettsége

A pedagógiai program tartalmi kialakításakor a minőségfejlesztés során nyert vizsgálati eredményekből, információkból *a munkatársaknak az intézmény szakmai-pedagógiai működéséről kialakított képére helyezük a hangsúlyt.* Miben látják az intézmény erősségeit, gyengeségeit, mit tartanak szakmailag fontos, illetve kevésbé fontos területnek, feladatnak, hogyan értékelik, minősítik az egyes szakmai részterületeken elért eredményeket; mennyire elégedettek azokkal?

Ezekben a véleményekben rejtve vagy nyíltan megjelennek az intézményi az értékrend, pedagógiai kultúra, s igény-szint is, melyek meghatározzák a működés minőségét, valamint a jövővel kapcsolatos elképzeléseket. Tehát meghatározóak a jövő feladatainak tervezése szempontjából.

Érdemes ezeket a vélekedéseket összevetni a külső partneri elvárásokkal, így a testület szembesülhet azzal, hogy elegendő-e a teljesítménye: ennek megfelelően alakíthatja nevelési-oktatási stratégiáját.

A nem pedagógus munkatársak tevékenysége, jelenléte általában szorosan kapcsolódik a kollégiumi élethez, a diákokhoz. A tapasztalatok szerint véleményük gyakran hasznosítható, melyeket a pedagógiai program összeállításakor is figyelembe lehet venni.

9. A pedagógiai munka dokumentumai

Azt vizsgáljuk, hogy megfelelő alapjúl szolgálnak-e a működésnek. Kitüntetett figyelmet fordítunk a csoportmunkatervek valamint foglalkozási tervek pedagógiai programmal való összehangjára.

10. Külső kapcsolatok

- kapcsolat és együttműködés a szülőkkel, iskolákkal
- egyéb intézményi, szakmai kap-

csolatok és együttműködés, támogatás

- a szűkebb környezet tényezői, szerepe, hatása, jelentősége az intézmény működésében (helyi önkormányzatok, (társadalmi) szervezetek, intézmények, gyermekjóléti szervek, (kulturális) közintézmények, szponzorok, stb.)
- az iskolával egybeszervezett intézmények esetében az együttműködés formái és tartalma. Az együttműködés hatása, jelentősége az intézmény működésében.

11. Ellenőrzés, értékelés a kollégiumban

Tartalma, működtetése, rendszere; szerepe a nevelő-oktató munka eredményességében.

10. További értékelési szempontok

→ Összehasonlítás: a jelenlegi állapot és eredmények mennyiben felelnek meg a korábbi pedagógiai programban kitűzött céloknak, figyelemmel az időarányosságra. (Meddig jutottunk? Mit sikerült megvalósítani Hol tartunk most?)

→ Továbbá - ha van ilyen - hol tart a regionális oktatási, kollégiumi fejlesztési koncepcióban leírt elképzelések időarányos intézményi megvalósulása, a fejlesztés konkrét területeire vonatkozóan

→ Milyen új elvárások jelentek meg a működésre vonatkozóan, illetve milyen tendenciákkal lehet számolni

(folytatjuk)

Szakirodalom ajánló

Vopaleczky György
Minőségbiztosítás és
programfejlesztés a kollégiumban
Kiadja

a Békés Megyei Humán Fejlesztési és
Információs Központ. Békéscsaba.

Törvénymódosítás

A Kollégiumi Szövetség ellenzi az Oktatási Minisztérium azon javaslatát, mely szerint új munkakört, a pedagógiai felügyelői munkakört hoz létre a kollégiumokban.

A Szövetség, a pártok és a minisztérium képviselői között folyamatosan zajlanak az egyeztetések. A következő számunkban ismertetjük a törvénymódosítás eredményét, az esetleges változások várható következményeit. Most a Kollégiumi Szövetségnek a Magyar Országgyűlés Oktatási Bizottságához írt levelét ismertetjük.

Magyar Országgyűlés Oktatási Bizottsága

Tisztelt Bizottság!

Mint Önök által ismert, a közoktatási törvény tervezett módosítása a kollégiumi pedagógusok helyett - közel fele részben - "pedagógiai felügyelő" alkalmazását írta elő.

Ismételten kérjük Önöket, hogy ne járuljanak hozzá a törvény olyan módosításához,

- amelynek sem szakmai indoka, sem gazdasági hozadéka nincs;
- amely mindenféle szakmai koncepció nélkül derékba tör egy tizenhárom éves, konszenzusos módon felépített, már eredményeket is hozó szakmai fejlesztési folyamatot;
- amely leértékkel egy egész szakmát, ráadásul felesleges feszültségeket kelt az intézményekben (ki marad "tanár" és ki lesz a "felügyelő"?);

- amely az esélyteremtés - deklarált - céljával homlok-egyenest ellentétes;
- amelyet a szakma és a szaktudományos közélet megdöbbenéssel, teljes értetlenséggel fogadott, és elsőprő többséggel elutasít;
- amely - a látszattal ellentétben - átlagosan a kötelező óraszám emeléséhez vezet, ellehetetlenítve ezzel az amúgy is nehéz kollégiumi nevelői utánpótlást.

(Csak a legfontosabb következményeket említettük; minden állításunkat tételesen és valóságos adatokra, modellszámításokra, felmérésekre alapozva bizonyítani tudjuk. Tájékoztatásul mellékeljük az Oktatási Minisztériumhoz benyújtott - országos kollégiumi tanácskozáson született - állásfoglalásunkat, amelyre - többszöri sürgetésünk ellenére - a mai napig nem kaptunk választ.)

Tisztelettel kérjük Önöket, támogassák egy bizottsági kapcsolódó módosító indítvány benyújtását és elfogadását, amely teljes egészében - tehát a részleges óraszámcsökkentéssel együtt - kivonja a törvénymódosításból a "pedagógiai felügyelő" bevezetését.

Az Oktatási Bizottság folyamatos támogatásával 1990 óta lépésről lépésre sikerült a kollégiumok perifériális helyzetén javítani, a kistélepüléseken élők gyerekeinek esélyt teremtő társadalmi funkciójukra való alkalmasságukat fejleszteni. Bizunk benne, hogy most sem hagyják cserben ezt az intézményrendszert.

A közoktatási kollégiumok 92 %-ának képviseletében,

Üdvözlettel:

Budapest, 2003. május 29.

Horváth István elnök

Uniós vitasorozat a békéscsabai Jókai Kollégiumban Magyarország helye Európában

Az Európai Uniós csatlakozás kapcsán indított rendezvénysorozatot a közelmúltban a békéscsabai Jókai Mór Középiskolai Kollégium. Ennek részeként Bod Péter, a megyeszékhely területfejlesztési referense tartott vitaindító előadást Európa helye a világban, Magyarország helye Európában címmel az intézmény klubhelyiségében. A szakember értekezését egyébként bevezetéseként néhány héttel korábban egy gasztronómiai bemutató is megelőzte, amelyen a kollégium diákjai Békéscsaba egyik legképzettebb szakácsa segítségével az EU tagállamainak étkezési kultúrájával ismerkedhettek meg.

Az intézmény a rendezvénysorozat megszervezéséhez szükséges anyagiakat a Békés Megyei Közoktatási Közalapítvány pályázatán nyerte. Földesi Péterné, a Jókai Kollégium igazgatója és Süli Mihályné nevelőtanár elképzelése az volt, hogy egy olyan vitakört hozzanak

létre, amelynek segítségével a diákok egyaránt képet kaphatnak az ország és lakóhelyük gondjairól, várható jövőjéről, valamint az Európai Unióban elfoglalt későbbi helyzetéről. A célok között szerepelt az is, hogy a tanulók a viták során eligazodjanak a közélet kérdéseiben, s megismerjék mások véleményét.

Bod Péter, a vitasorozat első előadója bevezetőjében úgy vélekedett, lényegesen több érv szól az uniós csatlakozás mellett, mint az ellen. A szakember a későbbiekben szólt az EU megalakulásáról, s arról, hogy milyen szerepet töltött be a kezdetekben illetve milyen szerepet tölthet be a jövőben az Európai Unió a világpolitikában. A területfejlesztési referens néhány mondatban bemutatta az EU kialakulásához vezető történelmi folyamat legfontosabb eseményeit, valamint azt az utat, amelyen keresztül Magyarország eljutott a csatlakozás küszöbéig.

- Az Európai Unió azt is jelenti, hogy bárhol szabadon munkát lehet vállalni - hangsúlyozta az előadó, aki ennek kapcsán a nyelvtanulás fontosságára hívta fel a diákok figyelmét. Hozzátette ugyanakkor, valószínűleg a fiatalok ezt a passzust már sokadszor hallják, de mint mondta: nem lehet elégszer az idegen nyelvek megismerésére biztatni a jövő generációját. Az előadás végén némi vita alakult ki arról, hogy milyen hátrányokkal jár hazánk belépése az Unióba. A vélemények ütköztetése során szó esett Magyarország önállóságának kérdéséről, a kis államok érdekérvényesítéséről, a magyar mezőgazdaságról, az adókról, a fizetésekről, a nemzetközi jogszabályokról, a munkahelyek számának várható alakulásáról, a globalizációról, valamint a szennyvízcsatorna-hálózatról.

A vitasorozat hamarosan folytatódik, hiszen az intézmény vezetőinek véleménye szerint továbbra is segíteni kell a diákokat abban, hogy eligazodjanak az Uniós csatlakozásról szóló információáradatban.

EU

kérdések

Iskolaigazgatóként kérhetek-e tandíjat az iskolámba jelentkezett külföldi tanulóktól?

Már a jelenleg hatályos közoktatási törvény rendelkezései szerint sem lehetséges tandíjat követelni azon iskolaköteles korú gyermekek felvétele esetén, akik EU állampolgárok, vagy pedig egy évnél hosszabb tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. Az iskolaigazgatók a fenti kategóriájú felvételt nyert külföldi állampolgárságú diákok létszáma alapján az iskola fenntartójától normatív támogatást igényelhetnek.

Ingyenes marad-e a magyar közoktatás?

Igen, ingyenes marad. A közoktatás szabályozása nem tartozik a közösségi jog hatálya alá, tagállami hatáskörben marad. Mind alkotmányunk, mind a közoktatási törvényünk biztosítja a közoktatás ingyenességét.

Milyen a magyar tanulók felkészültsége uniós társaikhoz viszonyítva?

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a magyar tanulók tárgyi (lexikális) ismeretei elérik, esetenként meghaladják az Unió átlagot. Ami azonban a munkaerőpiacon való érvényesüléshez szükséges készségeket, képességeket illeti, kezdve az értő olvasás képességétől a kommunikációs készségeken át az idegennyelv-tudásig és a számítástechnikai ismeretekig a magyar tanulók felkészültsége többnyire elmarad az uniós átlagtól.

Milyen nyelvi követelményeknek kell eleget tenni annak, aki valamelyik EU-tag közoktatási intézményében akar tanulni?

Ha a szülő munkavállalóként megy valamelyik tagállamba, s magával viszi tanköteles gyermekét is, akkor a befogadó iskola - a lehetőségei szerint - köteles a tanuló igényeire szabott oktatást biztosítani, s ennek része a fogadó ország, illetve az oktatás nyelvének oktatása is. Joga van a tanulónak arra is, hogy lehetőséget kapjon anyanyelvének és kultúrájának tanulására, ápolására.

Ha a tanuló egyénileg kíván valamelyik tagállamban tanulni, akkor az adott iskola döntheti el, hogy felveszi-e a jelentkezőt, s hogy milyen nyelvi követelményeket támaszt vele szemben. Az intézmények nagy része elvárja, hogy a diák az oktatás nyelvét olyan szinten ismerje, amely lehetővé teszi számára az iskolai munkában való folyamatos részvételt. Ez a tudás legalább a hazai középfokú nyelvvizsga szintjét jelenti. Ebben az esetben más helyi feltételeket is meghatározhatnak (pl. a fogadó állam állampolgáraitól fizetettől nem magasabb tandíj vagy a megélhetés biztosításának igazolása)

Szolgáltatottabb lesz-e az iskola, vagy „hatóság”?

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás ebben a vonatkozásban nem eredményez majd azonnali közvetlen változásokat. Az Európai Unió oktatáspolitikai szemléletének középpontjában az egész életen át történő tanulás stratégiája áll.

Ennek a stratégiának az egyik eleme éppen az iskola nyitottá tétele a helyi közösségek számára, ami többek között az iskola „szolgáltatási” funkcióinak a bővítését is magában foglalja. A csatlakozásnak tehát ebben a tekintetben csak áttételesen érvényesülő, hosszabb távon bekövetkező hatásai lehetnek.

Jobban beleszólhat-e a szülői közösség és a helyi társadalom az iskolai programba?

Az Európai Unióba ezen a téren sem érvényesülnek kötelező normák, ugyanakkor az egész életen át történő tanulás európai stratégiája feltételezi, hogy a szülői közösségek, és a helyi társadalom a jelenleginél nagyobb szerepet kapjon az iskolai programok, az iskolák életének a formálásában.

Van-e EU-s szabvány a közoktatási intézmények felszereltségét illetően?

A harmonizáció az óvodai és iskolai infrastruktúra területén még nem kezdődött meg. Léteznek ugyan e témában EU-s ajánlások, de ezeket nem kötelező figyelembe venni.

Hány éves korig lesz kötelező az oktatásban történő részvétel, ha belépünk az EU-ba?

A tankötelezettséget a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény szabályozza. Az EU-ba való belépéssel e törvény rendelkezései nem változnak, azaz a közoktatási törvény 6. §-ában foglaltak alapján általában 16 éves korig áll fenn a tankötelezettség, azonban azok a gyermekek, akik tanulmányukat az 1998/1999-es tanévben, ill. azt követően kezdték meg, 18 éves korukig tart a tankötelezettség.

Hogyan létesíthetők testvériskolai kapcsolatok a tagállami iskolákkal?

Tagállami iskolákkal testvériskolai kapcsolatok létesítésére a Socrates program Comenius 1 alprogramjának (Iskolai Együttműködési projektek) ill. a Leonardo da Vinci szakképzési program keretén belül van lehetőség.

További információ:

<http://www.tpf.iif.hu/newsite/socrates/menu2.htm>

Lesz-e változás az Európai Unióhoz való csatlakozás után az intézmények és fenntartójuk viszonyában, különös tekintettel az intézmények megszűntetésére, átszervezésére?

Az EU-csatlakozás után a közoktatás közigazgatási rendje, - beleértve az intézményi autonómia mértékét, amely a jelenlegi hazai gyakorlat szerint Európában az egyik legnagyobb - nem változik automatikusan. Az EU-nak nem szabályozza az iskolák és fenntartóik kapcsolatát. Elvárás viszont a közoktatási rendszer mint jelentős társadalmi alágazat áttekinthetősége valamint a minőségi oktatás hatékony feltételrendszerének biztosítása. A kihasználatlan iskolai kapacitások Európa-szerte finanszírozási válságot okoznak, ezért az iskolabezárások, amennyiben az iskolák nem bővítik szolgáltatásukat (pl. felnőttképzés, középiskolai expanzió stb.) felé, tartósan napirenden maradhatnak.

Forrás: www.om.hu

Megyei kollégium igazgatói értekezlet Kecskeméten

A kecskeméti Református kollégium adott otthont a megyei igazgatói értekezletnek, ahol a meghívottakat köszöntötte *Juhászné Balasi Franciska* a városi kollégiumi munkaközösség vezetője és *Czegle Zoltánné* a Kollégiumi Szövetség megyei elnöke.

Az értekezleten elsőként Kecskemét alpolgármestere Sárközi István úr tartott tájékoztatót a város közoktatási helyzetéről. Szomorúan állapította meg azt a tény, hogy a város vonzáskörzetében lévő kistélepülések többségében a lakosság elszegényedik, a gyerek létszám csökken, ami a kollégisták számának is a csökkenését fogja előbb-utóbb eredményezni. Szerencsére a város középiskoláinak pozitív kisugárzása van, így messzebről is jönnek ide tanulni. Jelen pillanatban viszont már egyre több általános iskolai osztály létszáma a 20 fő alatt van, ami hamarosan az egész középfokon érezteti majd a finanszírozási gondokat. Elszomorító, hogy a kecskeméti értelmiség egy része a nagyobb jövedelem reményében inkább Budapestre költözik.

A kollégiumok helyzetéről és a közoktatási törvény módosításáról, annak várható kollégiumi kihatásáról tartott tájékoztatót *Horváth István* a Kollégiumi Szövetség elnöke.

Az elnök úr részletesen kitért az elmúlt évek legfontosabb kollégiumfejlesztési elemeire: a Nemzeti kollégiumi Közalapítvány létrehozására, a Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogramjának megjelenésére, a

szakmai fejlesztésekre, a jelentős normatív emelkedésre. A résztvevők nagy érdeklődéssel kísérték a legújabb közoktatási törvénymódosításról tartott, - gyakorlati példákkal is érzékeltetett - tájékoztatóját. A törvénymódosítás arra irányul, hogy a kollégiumi nevelőtanárok egy részét „pedagógiai felügyelővé” minősíti.

A nevelő tanárok óraszámát 26-ra tervezi csökkenteni, viszont csak a tanulócsoporthoz számított 24 órát láthatja el. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy kevesebb nevelő tanár lesz a kollégiumban, mint tanulócsoporthoz. A pedagógiai felügyelő heti 40 órában dolgozik, de a legszűkebb működési idő is épületenként, nemenként, 100 fős egységre számolva 56 óra/hét. A törvénymódosítás óriási veszélyeket hordoz: - megosztja a kollégiumi nevelést, egy részét felügyelettel degradálja, a foglalkozást pedig „nevelőtanárhoz méltó” kategóriába teszi. Aki dolgozott kollégiumban jól tudja mit könnyebb elvégezni: foglalkozást vezetni egy témakörből vagy 100 fiúval takarót, ébresztőt, szekrényrendet, étkezési fegyelmet tartani.

A kollégiumi nevelés sikere éppen abban rejlik, hogy minden élethelyzetben ott van a nevelőtanár a gyerekek között. Azzal, hogy éjszakai ügyeletet látnak el túlmunkában a csoportfelelős nevelőtanárok szembesülnek nap mint nap azzal a kihívással amivel az iskolai osztályfőnökök, kísérő tanárok, szülők az osztálykirándulások alkalmával

(30 gyerekkel legalább öten utaznak, mégis végig dorbézolják a gyerekek az egész éjszakát, a róka vadászatot nem említve - Szerk. megjegyzése) Az ügyelet során reálisan látja a tanár az egész kollégium tevékenységét, benne a saját csoportjában lévő diákot is. Sokszor épp a takarodó időszakja az, amikor a tanár egy - egy diákkal meg tudja beszélni a napi gondokat, segítséget tud adni. Gyakran előfordul az utó tanulás alkalmával, hogy a megfelelő szakos tanár segít a házi feladatok megoldásában, ellenőrzésében.

A kollégiumban 100 gyerekre a fenti példa és feladat alapján az egy pedagógiai felügyelő csak arra jó, hogy el lehet mondani: van felnőtt a gyerekekkel és van, aki elviszi a balhét, ha úgy alakul a helyzet.

Horváth István kitért a kollégiumok fenntartói kérdésére is, arra a régi anomáliára, hogy a települési önkormányzatok alig érdekeltek az általuk működtetett intézmény színvonalas fenntartásában, viszont országos szinten minden település érdekelt, ahonnan kollégisták vannak, vagy lesznek. Talán nincs is olyan település ma Magyarországon, ahol legalább egy gyerek ne járna úgy középiskolába, hogy kollégiumban lakik. A megoldás a közalapítványi modell lenne, melybe az önkormányzatok az épülettel vennének részt az állam pedig a működtetéssel és a felújítással, szakmai elvárással.

Az előadást követően kérdésekre, hozzászólásokra került sor.

A program végén dr. Kodácsy Jánosné a református kollégium igazgatója adott tájékoztatót az intézmény munkájáról és a résztvevők megtekintették az intézményt.

Gulyás Béla

Tisztelt Kollégák!

Az Oktatási Minisztérium 2002. decemberében elrendelte a közoktatási törvényben előírt Nat felülvizsgálat munkálatait. A Minisztérium által felkért, külső szakértőkből álló bizottság értékelte a **Nat-1995** bevezetésével és alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatokat, majd kidolgozta a felülvizsgálat célkitűzéseit és alapelveit. Ezután szakmai műhelyek (tanítók, tanárok, szakértők, kutatók, szakmai szervezetek képviselői) segítségével 2003. május 31-ig elkészült a felülvizsgált Nemzeti alaptanterv általános fejlesztési feladatainak rendszere **Nat-2 vitaanyag** címmel. Az alapvető változásokkal erősödtek az iskolai műveltség integratív, tantárgyközi elemei, valamint előtérbe került a követelményrendszer fejlesztő jellege és a képesség-központúság.

Az OM és a készítő az elkészült javaslat kormányhoz történő benyújtása előtt több egyeztetési körben tervezték a véleménycserét. 2003 június közepéig megtörtént az egyeztetés a legfontosabb tanácsadó testületekkel, így az Országos Köznevelési Tanáccsal, a Közoktatás-politikai Tanáccsal, az Országos Diákjogi Tanáccsal és az Országos Kisebbségi Bizottsággal.

A javaslatok alapján korrigált változatot **Nat 2003** címmel vitára bocsátjuk a szakmai és társadalmi szervezetek, a megyei pedagógiai intézetek, az OM háttérintézményei, a pedagógusképzést folytató egyetemek és a főiskolai karok, az oktatási intézmé-

nyek, az iskolák és a szélesebb társadalmi nyilvánosság bevonásával. Az OM honlapon most megjelenő változatot a készítőik továbbra is vitaanyagként tekintik. A vélemények és a javaslatok alapján kialakult változat kerül majd jóváhagyásra az OKNT öszi ülése és az államigazgatási egyeztetés után a kormány elé. Rendkívül fontosnak tartjuk, hogy **széleskörű szakmai és társadalmi vita bontakozzék ki**, amelynek eredményeképpen a Nat - jelenlegi koncepciójában - a kívánatos iskolai modernizációnak, a tartalmi szabályozás reformjának fontos, előremutató elemévé válhat. Ezért az egyeztetési folyamat lezárásaként **2003. szeptember végén országos Nat értekezletet** tartunk Budapesten, melynek időpontját és pontos helyszínét később közöljük. Kérem, hogy az elkészült munkaanyaggal kapcsolatos észrevételeiket **legkésőbb 2003. szeptember 20-ig** levélben vagy E-mailen küldjék el az alábbi címekre:

Vass Vilmos projektigazgató

Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény
1054 Budapest Báthory u. 10.

E-mail: vilmos.vass@okszi.hu

A vitáról FORUMOT (on-line vitát) kívánunk nyitni, amely az OM honlapján www.om.hu, és a Sulinet honlapján www.sulinet.hu nyomon követhető.

Munkájukat előre is köszönöm.

Budapest, 2003. június 30.

Nat Bizottság